

Sondevoeding via een neussonde

De **Maag Lever Darm Stichting** heeft deze brochure met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld in samenwerking met de **Nederlandse Vereniging van Maag-Darm-Leverartsen**. De brochure bevat algemene informatie, waaraan niet zonder meer medische conclusies voor een individuele situatie kunnen worden verbonden. Voor een juiste beoordeling van uw eigen situatie, dient u dus altijd te overleggen met uw arts of een andere professionele hulpverlener. De Maag Lever Darm Stichting aanvaardt geen aansprakelijkheid voor mogelijke onjuistheid en/of onvolledigheid van de in deze brochure verstrekte informatie, terwijl evenmin aan de inhoud van deze brochure rechten kunnen worden ontleend.

De **Maag Lever Darm Stichting** is een onafhankelijke organisatie die zich inzet om maag-, darm- en leverziekten te voorkomen en te bestrijden en patiënten een betere kwaliteit van leven te kunnen bieden.

De **Nederlandse Vereniging van Maag-Darm-Leverartsen** is de wetenschappelijke beroepsvereniging van maag-darm-leverartsen. De vereniging wil onder andere de kennis over ziekten van de spijsverteringsorganen bevorderen.

Deze brochure valt onder een Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel-GeenAfgeleideWerken 4.0 Internationaal-licentie (CC-BY-NC-ND).

Dit betekent dat het toegestaan is de brochure te delen (kopiëren, verspreiden en door te geven via elk medium of bestandsformaat), onder de volgende voorwaarden:

- 1 **Naamsvermelding:** de gebruiker dient de maker van het werk te vermelden, een link naar de licentie te plaatsen;
- 2 **NietCommercieel:** het werk mag niet gebruikt worden voor commerciële doeleinden;
- 3 **GeenAfgeleideWerken:** het veranderde materiaal mag niet verspreid worden als het werk is geremixt, veranderd, of op het werk is voortgebouwd;
- 4 **Geen aanvullende restricties:** geen juridische voorwaarden of technologische voorzieningen mogen toegepast worden die anderen er juridisch in beperken om iets te doen wat de licentie toestaat.

Inhoud

Sondevoeding via een neussonde

Een verhaal uit de praktijk 4

Wat is sondevoeding? 5

Wanneer krijgt u sondevoeding en hoe lang? 5

Wat is een neussonde? 6

Hoe wordt een neussonde ingebracht? 6

Waar kunt u last van hebben? 7

Hoe wordt de sondevoeding toegediend? 7

Hoeveel sondevoeding krijgt u en hoe vaak? 8

Verzorging en aandachtspunten bij sondevoeding 9

Vervanging van een neussonde 11

Sondevoeding mee naar huis 11

Tips bij sondevoeding thuis 11

Hoe verder? 12

Extra informatie of vragen? 13

Problemen, mogelijke oorzaken en oplossingen 14

Overzicht brochures 18

Een verhaal uit de praktijk

‘Sinds mijn twaalfde heb ik de ziekte van Crohn. Ik heb periodes veel last van diarree gehad. Ik kon niets binnenhouden en viel enorm af. Mijn specialist heeft toen besloten om een tijdje kunstvoeding te geven via een infuus direct in een bloedvat. Hiervan knapte ik op en werd weer een beetje sterker. Het infuus met kunstvoeding kon worden gestopt en ik kreeg andere medicijnen. Mijn klachten namen af, maar na verloop van tijd lukte het me niet om genoeg te eten en daardoor viel ik telkens weer een beetje af. Ik had geen trek, was vaak misselijk en doodmoe. De arts besloot toen om bijvoeding via een neussonde te geven. Het inbrengen vond ik best vervelend en ik kreeg er flinke braakneigingen van. Ook schaamde ik me voor die rare slang in mijn neus. Dagenlang lag ik lusteloos op bed, maar na een tijdje voelde ik me sterker worden en kreeg ik weer belangstelling voor de mensen en de dingen om me heen. Uiteindelijk ben ik dankzij die sondevoeding flink opgeknapt.’

In Nederland krijgen veel mensen tijdelijk sondevoeding via een neussonde. Vaak gaat het om mensen die ondervoed dreigen te raken als gevolg van ernstige maag-darmklachten of andere ernstige ziektes. Ook na sommige operaties kan tijdelijke sondevoeding noodzakelijk zijn, omdat patiënten dan een tijdje niet kunnen of mogen eten. In deze brochure krijgt u meer informatie over het gebruik van sondevoeding per neussonde. U leest wat sondevoeding is, wanneer sondevoeding wordt toegediend via een neussonde, hoe een neussonde wordt aangebracht en hoe u ermee om kunt gaan.

Wat is sondevoeding?

Sondevoeding is dunne, vloeibare voeding die via een flexibel slangetje – de sonde – in de maag of de dunne darm komt. Sondevoeding bevat alle voedingsstoffen die u dagelijks nodig hebt, zoals koolhydraten, eiwitten, vetten, vitamines, mineralen en water. In sommige soorten sondevoeding zitten ook vezels, extra vetten of extra eiwitten.

→ Wanneer krijgt u sondevoeding en hoe lang?

U krijgt sondevoeding voorgeschreven als u door ziekte of een behandeling niet voldoende kunt of mag eten. Om te voorkomen dat u gewicht verliest krijgt u sondevoeding. Als u namelijk te veel gewicht verliest kunt u ondervoed raken. Sondevoeding kan u helpen op een goed gewicht te blijven. Ook als u ondervoed bent kan sondevoeding uw voedingstoestand weer verbeteren en u op een gezond gewicht brengen. Een goede voedingstoestand is nodig om in goede conditie te blijven of om complicaties te voorkomen.

Het is moeilijk te voorspellen hoe lang u sondevoeding krijgt. Dat ligt in de eerste plaats aan de reden waarom u sondevoeding nodig hebt. De een zal slechts enkele weken sondevoeding krijgen, een ander maandenlang of zelfs levenslang. Bespreek met uw arts of diëtist of en wat u naast de sondevoeding mag eten en drinken. In sommige gevallen mag u gewoon blijven eten en drinken en is sondevoeding een aanvulling op het dagelijkse menu. Het kan ook voorkomen dat u een tijdlang alleen sondevoeding krijgt, bijvoorbeeld na een keel- of slokdarmoperatie. Bij langdurige sondevoeding kan in sommige gevallen een PEG-sonde worden overwogen. Hierbij wordt de sondevoeding toegediend via een slangetje dat rechtstreeks door de buikwand in de maag wordt gebracht. Meer informatie hierover vindt u in de brochure ‘Sondevoeding via een voedingsstoma’.

→ Wat is een neussonde?

Een neussonde is een dun, flexibel slangetje dat via uw neus, keel en slokdarm naar uw maag loopt. Door dit slangetje krijgt u sondevoeding toegediend. Er zijn verschillende soorten en maten sondes, maar de meest gebruikte zijn ongeveer zo dik als de vulling van een balpen. Aan het uiteinde van de sonde zitten kleine gaatjes waar de voeding doorheen loopt. Een neussonde tot in de maag heet een 'neus-maagsonde'. Deze wordt het meest gebruikt.

Als de maag niet goed werkt, kan de arts besluiten om de sonde tot in de dunne darm te brengen, om precies te zijn in de twaalfvingerige darm. Deze wordt met behulp van röntgendoorlichting of via een endoscoop (een kijkinstrument) via de maag in de twaalfvingerige darm gebracht. Dit heet een neus-duodenumsonde.

→ Hoe wordt een neus-maagsonde ingebracht?

Een arts of verpleegkundige brengt de neussonde in. Voor het inbrengen wordt de sonde vochtig en soepel gemaakt met een speciale gel of warm water. Hierdoor glijdt hij beter. Het invoeren van de sonde verloopt meestal zonder problemen, al is het geen prettig gevoel. Soms wordt bij het inbrengen het slijmvlies van de neus een beetje beschadigd, waardoor u een bloedneus krijgt. Dit komt echter zelden voor en is niet ernstig.

Soms knikt een ingebrachte sonde dubbel of ligt deze op een verkeerde plaats. Er zijn een aantal manieren om te controleren of de sonde goed ligt:

- er wordt met kracht lucht door de sonde ingespoten, waarna u geborrel in uw maag voelt. De arts of verpleegkundige kan dit horen met de stethoscoop;
- met een spuit wordt een beetje maagsap omhoog gezogen. Komt er niets, dan zit de sonde mogelijk niet goed, of deze ligt in een knik;
- door het maken van een röntgenfoto waarop de ligging van de sonde duidelijk te zien is.

Als de sonde goed ligt, wordt hij met pleisters aan uw neus of wang vastgeplakt om te voorkomen dat hij verschuift.

→ Waar kunt u last van hebben?

Het inbrengen van de neussonde verloopt meestal goed, maar is voor u niet plezierig. Het irriteert de keel waardoor u het benauwd kunt krijgen of het gevoel te moeten braken. De eerste dagen na het inbrengen voelt u de sonde steeds zitten, vooral slikken geeft een vervelend gevoel. Na een paar dagen went u hieraan. Mocht u andere klachten krijgen, overleg dan met uw arts of met de verpleegkundige wat er aan de hand kan zijn. Oplossingen en oorzaken van mogelijke problemen vindt u ook in de tabel achterin deze brochure.

→ Hoe wordt de sondevoeding toegediend?

Sondevoeding via de neussonde kan op verschillende manieren worden toegediend. Dit kan per portie of druppelsgewijs zijn. Per portie houdt dit in dat u enkele keren per dag een bepaalde hoeveelheid voeding neemt; bijvoorbeeld acht keer per dag 250 milliliter. Druppelsgewijze toediening betekent dat de voeding langere tijd druppel voor druppel door de sonde loopt. Dit kan de hele dag zijn, of alleen een bepaald deel van de dag of nacht.

→ Toediening per portie

Met behulp van een spuit of een zogenaamd toedieningssysteem kan de sondevoeding per portie worden toegediend. Een spuit kan met een tussenstukje op de sonde worden aangesloten. Als de voeding is toegediend, wordt de spuit weer losgekoppeld.

Een toedieningssysteem verbindt de sonde met een pak sondevoeding en heeft een regelklem die handmatig strakker of losser kan worden ingesteld. Hierdoor loopt de voeding langzamer of juist sneller de sonde in.

→ Druppelsgewijze toediening

Met behulp van een handmatig toedieningssysteem of met behulp van een voedingspomp kan de sondevoeding druppelsgewijs worden toegediend. Bij de voedingspomp hoort een pompset die de sonde met het pak sondevoeding verbindt. De snelheid kan met de pomp nauwkeurig worden ingesteld. Bij een neussonde die tot in de dunne darm is ingebracht, kunnen geen

porties voeding gegeven worden. Hierdoor kunnen namelijk klachten ontstaan. Normaal gesproken blijft ons voedsel ongeveer twee tot drie uur in de maag, waar het wordt fijn gemalen en gekneet. Het wordt vervolgens in kleine porties afgegeven aan de dunne darm, die op dat moment klaar is voor de voedselresten. Wanneer een portie sondevoeding direct in de dunne darm aankomt, is de dunne darm nog niet 'klaar' voor deze voeding. De benodigde spijsverteringssappen zijn dan nog niet voldoende in de dunne darm aanwezig. Er kunnen dan dumpingklachten ontstaan, zoals zweten ('koud zweet'), onrustig gevoel en trillen, duizeligheid, hartkloppingen en soms flauwvallen.

→ Hoeveel sondevoeding krijgt u en hoe vaak?

Het is afhankelijk van uw situatie hoeveel sondevoeding u krijgt en hoe vaak. Als u naast de sondevoeding mag eten en drinken, zult u minder sondevoeding krijgen dan iemand die alleen maar sondevoeding krijgt. Uw arts of diëtist zal met u overleggen wat de beste hoeveelheid voor u is.

De arts bepaalt wat u naast de sondevoeding wel of niet kunt eten en drinken.

Een diëtist kan u helpen bij wat u het beste wel en niet kunt eten. Na overleg met diëtist of arts, mag u op een bepaald moment de sondevoeding afbouwen en langzaam weer op gewone voeding overgaan. Dit zal geleidelijk aan gebeuren. Uw darmen zullen weer moeten wennen aan gewoon voedsel. Daarom is het belangrijk om de gewone voeding stap voor stap uit te breiden. U zult de sondevoeding erbij blijven gebruiken totdat uw darmen weer gewend zijn aan de gewone voeding. Pas dan kan de sondevoeding worden gestopt. Het is niet te zeggen hoe lang dit voor u gaat duren. De een kan na een paar dagen weer overschakelen op gewone voeding; voor een ander kan het weken duren voor het zover is. Er zijn ook mensen die hun leven lang sondevoeding gebruiken.

→ Verzorging en aandachtspunten bij sondevoeding

Het is belangrijk om de sonde goed te verzorgen. Hierdoor verlengt u de levensduur ervan. U voorkomt zo ook dat hij verstopt raakt. Daarom is het belangrijk dat u de sonde regelmatig doorspuit met schoon water. Per keer kunt u hierbij ongeveer 20 tot 30 milliliter schoon lauwwarm water gebruiken. Dit moet dagelijks vier tot zes keer worden herhaald. Vooral na het afkoppelen van de sondevoeding is het belangrijk de sonde met ruim water door te spuiten.

Als u sondevoeding gebruikt, is het belangrijk om een aantal maatregelen te nemen waardoor u de kans op problemen vermindert. Deze maatregelen zijn gericht op hygiëne, de verzorging van mond en gebit en het gebruik van medicijnen.

Spuut de sonde door:

- Voor het toedienen van de sondevoeding;
- Na het afkoppelen van de sondevoeding;
- Bij elke verwisseling van fles of pak sondevoeding;
- Voor en na toediening van medicijnen door de sonde;
- Voor het slapen gaan;
- Na het wakker worden.

→ Hygiëne

Goede hygiëne is heel belangrijk omdat de voeding in het pak, de sonde en de hulpstukken gevoelig zijn voor groei van bacteriën. Te veel bacteriën kunnen misselijkheid of diarree veroorzaken. Bewaar een geopend pak sondevoeding altijd in de koelkast, maar nooit langer dan 24 uur. Haal de sondevoeding een uur voor het toedienen uit de koelkast om de voeding op kamertemperatuur te brengen. Laat sondevoeding nooit in de zon staan of lange tijd in een warme kamer. Let ook op de houdbaarheidsdatum. Voordat u sondevoeding toedient, is het belangrijk dat u eerst uw handen goed wast en alle benodigde materialen op een schoon oppervlak legt. Spuit de sonde na gebruik schoon met water en sluit hem daarna af met het daarvoor bestemde dopje. Zorg ervoor dat het toedieningssysteem in elk geval elke 24 uur wordt vervangen.

→ Mond en gebit

Als u sondevoeding gebruikt, eet u weinig of helemaal niet meer 'normaal'. Er wordt hierdoor minder speeksel aangemaakt. Dit heeft een negatief effect op de gezondheid van uw mond en tanden. Daarom is het belangrijk om een paar keer per dag uw tanden te poetsen en de mond regelmatig te spoelen met schoon water. Meestal mag u nog wel wat drinken. Hebt u iets zoets gedronken, spoel de mond dan ook na met water. Als u kauwgom mag gebruiken, is het kauwen hierop een goede manier om de speekselklieren te activeren en de mond vochtig te houden. Bescherm uw lippen en de huid eromheen met een vette crème of lippenbalsem tegen uitdroging.

→ Sondevoeding en medicijnen

Als u medicijnen gebruikt en u kunt ze niet goed doorslikken, dan kunnen ze ook via de sonde worden toegediend. U kunt het beste eerst met uw arts of apotheker overleggen hoe u dit moet doen en wanneer u de medicijnen het beste kunt innemen. Vermeng medicijnen nooit met sondevoeding. Moet u medicijnen op uw nuchtere maag innemen, dan mag u pas een half uur later sondevoeding toedienen. Spoel de sonde na medicijngebruik goed door met water. Medicijnresten kunnen de sonde namelijk makkelijk verstoppert.

→ Vervanging van een neussonde

Het komt ook voor dat een sonde verstopt raakt en er geen voeding meer doorheen kan. Meestal kan een verstopping opgeheven worden door de sonde door te spuiten met water of door de verstopte plek zachtjes te masseren. Als de verstopping niet opgeheven kan worden, moet er een nieuwe sonde worden ingebracht. Dit gebeurt ook als u de sonde per ongeluk lostrekt of ophoest.

Achterin deze brochure vindt u een tabel met mogelijke problemen die kunnen ontstaan bij sondevoeding via een neussonde. Hierbij staat vermeld wat u kunt doen om deze problemen op te lossen.

Sondevoeding mee naar huis

Tegenwoordig gebruiken steeds meer mensen sondevoeding thuis.

Onderstaande tips kunnen u helpen bij sondevoeding in uw thuissituatie.

→ Tips bij sondevoeding thuis

- Laat alle materialen thuis afleveren, dan krijgt u in uw eigen thuissituatie uitleg.
- Hebt u vragen of twijfelt u ergens over, bel dan de huisarts of wijkverpleegkundige.
- Krijgt u sondevoeding in bed, dan is het verstandig om een matrasbeschermer te kopen.
- Als het warm weer is, is het misschien belangrijk om extra vocht toe te dienen. Overleg met uw arts of diëtist hoe u dit het beste kunt doen.
- Zorg ervoor dat het pak sondevoeding bij toediening zonder voedingspomp iets boven het niveau van uw lichaam hangt. De druk is anders te laag waardoor de voeding niet goed doorloopt. Bij pomptoediening maakt de hoogte van het pak niet uit.
- Controleer regelmatig uw gewicht; bijvoorbeeld één keer per week. Overleg met uw arts of diëtist als u gewicht verliest.
- Hebt u een neussonde, dan vervangt u de pleister waarmee de sonde op uw neus of wang zit vastgeplakt, om de twee dagen. Bij het vervangen verplaatst u de pleister om te voorkomen dat de sonde te lang op één plek drukt.
- Hebt u geen sondevoeding meer nodig, bel dan de leverancier die de pomp weer bij u ophaalt. Doe dit pas een paar dagen na het stoppen met sondevoeding om er zeker van te zijn dat u de pomp niet opnieuw nodig hebt.
- Bent u mobiel en wilt u erop uit, dan is een speciale rugzak waarin u de pomp en de sondevoeding kunt meenemen, misschien iets voor u. Overleg dit met de leverancier van de pomp.

Wat te doen als u klachten krijgt?

Het kan gebeuren dat u door de sondevoeding klachten krijgt. Hebt u één of meer van onderstaande problemen, neem dan direct contact op met uw huisarts of wijkverpleegkundige.

- U krijgt tijdens het voeden last van kriebelhoest en/of benauwdheid. Stop meteen met de sondevoeding;
- U hebt langer dan één dag koorts, moet braken of hebt diarree;
- U hebt last van verstopping en al vijf tot zeven dagen geen ontlasting meer gehad;
- U bent duizelig, plast weinig en uw urine heeft een donkere kleur;
- U valt ongewenst af of komt ongewenst aan in gewicht;
- U twijfelt over bepaalde klachten.

Hoe verder?

Sondevoeding is soms nodig om weer op krachten te komen. Vaak krijgt u een betere conditie en zult u zich ook beter en actiever gaan voelen. Laat u duidelijk instrueren over het gebruik van de sondevoeding en raadpleeg bij problemen meteen uw arts of diëtist. Als u niet meer gewoon kunt eten en drinken en helemaal afhankelijk bent van sondevoeding, kunt u een aantal sociale problemen ondervinden. Praat over uw problemen met uw partner, vrienden en familie. Het kan ook helpen om met mensen te praten die, net als u, sondevoeding krijgen.

Extra informatie of vragen?

Hebt u nog vragen over uw klachten, neem dan contact op met uw arts. Wilt u meer lezen over de diverse onderwerpen die in deze brochure ter sprake zijn gekomen?

U kunt meer informatie vinden op onze website:

www.maagleverdarmstichting.nl

Ook kunt u via onze website brochures downloaden:

www.maagleverdarmstichting.nl

Problemen, mogelijke oorzaken en oplossingen

Probleem	Mogelijke oorzaak
Voeding loopt niet goed door	Regelklem is niet open
	Het pak sondevoeding hangt te laag
	Sonde of toedieningssysteem is dichtgedrukt
	Sonde is verstopt
Sonde is verstopt	Sonde niet vaak genoeg doorgespoten
	Een knik in de sonde aan de binnenkant van het lichaam
	Sonde is aan vervanging toe
Irritatie van het neusgat	Sonde zit te lang op dezelfde plaats, of zit niet goed vastgeplakt
Weinig plassen, donkere urine, duizeligheid	Uitdroging

Oplossing
Regelklem openschuiven
Het pak sondevoeding bij toediening zonder pomp, iets boven niveau van het lichaam hangen
Controleer de doorgankelijkheid van de sonde of het toedieningssysteem
Zie bij probleem: 'sonde is verstopt' in deze tabel
Sonde bij zichtbare verstopping op deze plek zachtjes masseren en daarna doorspuiten met water
Overleg met arts of verpleegkundige over een nieuwe sonde
De sonde op een andere plek van de neus vastplakken Eventueel sonde in laten brengen in ander neusgat
Overleg met uw arts

Problemen, mogelijke oorzaken en oplossingen

Probleem	Mogelijke oorzaak
Misselijkheid, diarree	Sondevoeding te snel toegediend Te veel voeding in één keer toegediend Sondevoeding te koud Niet hygiënisch gewerkt Gebruik van bepaalde medicijnen
Obstipatie/ verstopping	Te weinig vocht of vezels in de voeding Gebruik van bepaalde medicijnen
Aanhoudende prikkelhoest Benauwdheid Verslikken in de sondevoeding	De sonde is verschoven en mogelijk in de luchtpijp terecht gekomen
Ongewenst gewichtsverlies of gewichtstoename	Te weinig of te veel sondevoeding

Oplossing
Voeding minder snel laten lopen Kleinere porties of lagere inloopsnelheid Laat voeding op kamertemperatuur komen Let op hygiëne Overleg met uw arts
Overleg met uw diëtist Overleg met uw arts
Stop de toediening van de sondevoeding onmiddellijk Neem direct contact op met de arts Controleer of de sonde op de goede plaats ligt
Overleg met arts of diëtist

Meer brochures

U kunt meer brochures vinden op www.maagleverdarmstichting.nl. U kunt onze brochures gratis downloaden of bestellen in onze webshop. Er zijn verschillende brochures over de volgende onderwerpen:

Er zijn meerdere brochures per onderwerp, de afgebeelde brochures zijn een voorbeeld. Voor een volledig overzicht van alle brochures en de meest actuele versie verwijzen wij u naar onze website www.maagleverdarmstichting.nl.

1 op de 8 mensen heeft een maag-, darm-, leverziekte. Steun ons!

Helpt u mee aan een betere toekomst voor ruim twee miljoen Nederlanders met een spijsverteringsziekte? De Maag Lever Darm Stichting zet zich in om deze veel voorkomende ziekten te voorkomen, te bestrijden en het leven van deze patiënten draaglijker te maken.

Uw steun is hard nodig

Wij krijgen geen subsidies van de overheid. Alleen dankzij onze donateurs kunnen wij ons werk blijven doen. Dat doen we al dertig jaar. En we gaan door zolang het moet.

Met uw bijdrage kunnen wij:

- Uitgebreide informatie bieden over maag-, darm-, leverziekten, onderzoeken en behandelingen
- Wetenschappelijk onderzoek financieren om deze veel voorkomende ziekten te voorkomen en te bestrijden

Hoe kunt u ons helpen?

Vul onderstaande machtiging in of doneer via www.maagleverdarmstichting.nl.

Ja, ik help mee!

SEPA machtiging

- ☐ Ik maak een gift over op IBAN rekeningnummer NL70INGB0000002737 o.v.v. 'Brochure MLDS'
- ☐ Ik machtig de Maag Lever Darm Stichting om het onderstaande bedrag van mijn IBAN rekeningnummer af te schrijven:

- ☐ € 10,- ☐ € 20,- ☐ €
- ☐ per maand ☐ per jaar ☐ eenmalig

VOOR- EN ACHTERNAAM	
STRAAT	HUISNUMMER
POSTCODE/PLAATS	
E-MAIL	
IBAN REKENING	
DATUM	HANDTEKENING

Stuur deze machtiging retour naar **Maag Lever Darm Stichting**: Antwoordnummer 343, 3800 VB Amersfoort • www.maagleverdarmstichting.nl • Incassant ID: NLZZZ410101690000

Inhoudelijk herzien: oktober 2014

Redactie • Maag Lever Darm Stichting

Ontwerp en opmaak • Oranje Vormgevers

Illustraties • Van der Zon – Visueel

Drukwerk • Torendruk

Artikelcode 5032